

# Sydänten tahdistusta

Päivi Rimpiläinen  
Tiimivalmentaja

Kahden vuoden aikana olemme istahtaneet parituntiseen dialogiin lähes 200 kertaa. Koulussa toimivat ammattilaiset ovat huikean keskeltä pysähtyneet dialogirinkiin livenä ja ruudulla. Kerta kerralta yhteinen ymmärrys on laajentunut, hengitys rauhoittunut, kokeilualttius kasvanut, ja halu toimia lisääntynyt. Tiimissä toimiva yksilö on lisännyt merkittävällä tavalla omaa pääomaansa. Inhimillinen käyttöjärjestelmä on päivittynyt pysähtymällä. Merkittäviä huomioita teemme tiimistä toiseen: 1. Kun pysähtyy yhteiseen dialogiin, voimaantuu. 2. Kun ihmiset luovat ja jakavat tietämystä keskustelemalla, halu toimia syttyy. Näin olemme tiimivalmentajaparini kanssa nähneet ja kuulleet Parasta ennen –hankkeen edetessä.

Pääomaa on aineellista ja aineetonta. Inhimillinen pääoma kuvaa kaikkea sitä, mitä osaan, sosiaalinen pääoma kertoo, kenet tunnen ja psykologinen pääoma kuvailee, kuka olen. Kun yhteisössä ratkaistaan monimutkaisia asioita, kaikkien yhteisössä toimivien pääomaa tarvitaan.

Hyvinvointi on tällainen monimutkainen asia.

Kuopiossa osa COVID-19 valtion erityisavustuksesta on käytetty oppilashuollon ja monitoimijaisen yhteistyön kehittämiseen tiimioppimisen valmennuksen avulla. Tämän vuoden aikana 24 koulusta yhteensä sata oppilashuollon toimijaa käy tiimioppimisen Startti valmennuksen. Startti on neljä kuukautta kestävä prosessi, jossa 25 hengen oppimistiimi kerrallaan osallistuu viiteen valmennuspäivään. Valmennuspäivien välillä jokainen osallistuja tekee omassa työssään pienempiä tai suurempia kokeiluja ja lukee kirjallisuutta oman oppimisen edistämiseksi. Myös koulujen oppilashuoltotiimit kokoontuvat valmennusten välillä edistämään koulujen omaa prosessia.

Mitä hyvinvointi merkitsee koko kouluyhteisön tasolla? Mitä tarkoittaa ennaltaehkäisevä oppilashuolto koulun toimintakulttuurissa? Mikä on tärkeää ymmärtää elämästä, jossa lapset ja nuoret nyt elävät? Liuta isoja haastavia kysymyksiä nousee omaan mieleeni, kun aloittelemme tiimivalmentajaparini kanssa ensimmäistä valmennuspäivää. Tosin on mielessä myös kirkkaana juuri lukemani ajatus Muutosvoimaa – kirjasta: **”Organisaation menestyksen ratkaisee sen kyky ryhmytyä, ottaa mukaan, ajatella yhdessä ja olla hyödyllisessä vuorovaikutuksessa keskenään.**” Mielessäni vaihdoin menestys sanan tilalle hyvinvoinnin.

Asetun kuulolle alun Check in –kierroksella, kirjaan vihkooni, millaisia kysymyksiä ja ajatuksia tässä tiimissä nyt nousee esiin. Oppilashuollon ammattilaiset eri puolelta Kuopiota ovat asettuneet dialogirinkiin (tosin tietokoneen avustamana nyt, kun lähikohtaamisia ei ole voitu toteuttaa). Rehtoreita, erityisopettajia, koulukuraattoreita ja –psykologeja, koulun opetus ja ohjaushenkilöstöä sekä terveydenhoitajia eri puolelta Kuopiota on pysähtynyt yhteisen ajattelu äärelle dialogiin. Isot kysymykset ovat mielessä heilläkin: Kuinka näillä olemassa olevilla resursseilla toimitaan niin, että hyvinvointi lisääntyy? Miten lasten ja nuorten kohtaamisien laatua ja määrää voitaisiin lisätä? Miltä näyttäisi koulu, jossa tunne- ja vuorovaikutustaitoja painotettaisiin yhtä paljon kuin kertotaulua? Taas välähtää Muutosvoimaa –kirjan jyrkät lauseet mieleen: **”Monimutkaisessa maailmassa haasteita ratkotaan ja mahdollisuuksia löydetään usein myös organisaatorajat ylittävissä ryhmissä.”**

Tiimioppimisen valmennuksissa sekoitetaan eri kouluista tulleita ammattilaisia pienempiin tiimeihin ajattelemaan yhdessä. Aluksi prosessi hämmentää. Eikö kukaan kerro meille, miten nämä asiat pitäisi

ratkaista? Itsekö meidän pitää kaikki ajatella? Tiukkaan aikataulutetusta ja post-it –lappujen täyttämästä mielestä kestää aikansa siirtyä toisenlaiseen moodiin, dialogiin kuulemaan, mitä omaan mieleen nousee ja mitä toiset oikeasti sanovat. Hurjaa, että tähän käytetään nyt koko päivä!

Olemme tiimivalmentajaparin kanssa kutsuneet porukasta viisi osallistujaa ”lilla tränareiksi”, pikkutiimien valmentajiksi. Heidän kanssaan lähdemme päivää rytmittämään ja etsimään laajaa kuvaa monimutkaiseen asiaamme koulun hyvinvoinnista. Rohkaisemme rohkeuteen harjoitella valmentamista omassa pikkutiimissä. Kun tiimit sinkoutuvat yhteiseltä ruudulta omiin pikkutiimeihin, tapahtuu yhtä aikaa monta merkittävää asiaa. Alkaa treenaus dialogista, tiimissä ja tiiminä toimimisesta sekä valmentajana toimimisesta. Check in:ssä syntyneet ajattelut lähtevät dialogin seurauksena laajentumaan synnyttäen ajattelun liikettä ja yhteistä ymmärrystä. Tehtäväkeskeinen työskentely sopii moneen tilanteeseen, mutta sellaisella ei ratkaista monimutkaisia laajoja asioita, joiden ratkaisuun tarvitaan uutta ajattelua.

Siis... monimutkaiset asiat, hyvinvointi, uusi ajattelu, pääomat. Kuuntelin ammattilaisten puhetta päivän aluksi: kiirettä, riittämättömyyttä, huolta siitä, ettei voi tukea kaikkia lapsia ja nuoria, huolta omasta jaksamisesta...

Ajattelen, että koulu on rytmihäiriössä. Hengitys vinkuu. Sydän voi huonosti. Onneksi nämä ihmiset tahdistavat sydäntään ja tasaavat hengitystään täällä nyt.

Muistelen Sivistys vaurautena –kirjasta löytyneitä virkkeitä: **“Monet asiat, joita ihmiset tarvitsevat jokapäiväisessä toiminnassaan ja ongelmien ratkaisussa, ovat runsaita. Ne myös lisääntyvät, kun niitä jaetaan toisille avoimesti. Tieto, luovuus, osaaminen, luottamus, kunnioitus, rohkeus, myötätunto, ilo, uteliaisuus, tyytyväisyys. Syntyy käyttövoimaa, sillä näiden asioiden jakamisen avulla luodaan monen tyyppistä arvoa yhteisöille ja yhteiskuntaan.”**

Päivän päätteeksi pikkutiimit kokoontuvat vielä yhteiselle ruudulle jakamaan toisillekin sitä, mitä ovat päivän aikana synnyttäneet. Tiimit olivat rakentaneet ymmärrystä nykyisestä tilanteesta, mutta myös siitä, miten haluaisivat asioiden olevan. Mitä tarkoittaa oppilashuoltotyö joka päivä? Mitä teemme, jotta jokainen koulun aikuinen kokee oppilashuoltotyön omakseen? Mitä olisi ARKI-oppilashuolto ihannetilassa?

Neljän kuukauden prosessi etenee. Kukin yksittäinen ammattilainen kulkee omaa oppimisen polkuaan tiimin jäsenenä. Muutokset ajattelussa saavat aikaan joskus pieneltä tuntuvan teon, joka toistettuna pitkällä aikavälillä tuottaa hurjan merkittävän lopputuloksen. *“Olen kulkenut nyt eri reittejä koululla, jotta kohtaisin lapsia ja nuoria.”* Koulun kulttuuri on tapa toimia, kommunikoida, palvella ja olla olemassa. Se muuttuu tällaisten pienten toistuvien tekojen myötä.

Yhteisen jakamisen kautta yksittäisen koulun oppilashuoltotiimi on saanut eväitä lähteä tutkimaan oman koulun oppilashuollon rakennetta ja toimintatapaa. Ja mikä parasta, tiimioppimisen ajattelutapa virittää yhteisössä väistämättä kysymyksen: miten valtauttaa koulun väki, kaikki aikuiset? **“Merkityksellisin tehtävä, jonka voin kuvitella, on oppia etsimään yhdessä sitä, mikä on kaikkein tärkeintä”**, sanoo William Isaacs Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito -kirjassa.

Valtauttaa? Synnyttää toimijuutta aikuisille, jotka tekevät työtä lasten ja nuorten kanssa. Synnyttää johtajuutta yksilössä. Dialogin kautta syntyy yhteys toisiin ja avaa tietoisuuteen näkymän: meillä on osaamista! Monessa koulussa heräsi tarve tutkia koko yhteisön kanssa hyvinvointia nyt jo kevään aikana ja syksyllä yhteisissä Veso-päivissä. Merkittävää on, että oppilashuollon toimijat ovat sisäpiirissä koulun muiden aikuisten kanssa, jotta ennaltaehkäisevälle työlle löytyy keinot ja aikaa. Mitkään resurssit eivät riitä, elleimme lisää yhteistä inhimillistä pääomaamme keskustelussa lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja tuesta.

*“Sitäkö tämä uupumuksen tunne olikin, että teen työtäni liian yksin?”*

Muutos on tapa olla ja ajatella toisin. Oleellinen kysymys on, missä koulun arjessa on tilaa, aikaa ja paikkaa toiminnalle, jossa omaa ajattelua on mahdollista laajentaa. Reflektoiva mieli on enemmän sisäänpäin kääntynyt ja häiriintyy kiireestä, eikä toimi yhtä aikaa tehtäväkeskeisen ajattelun kanssa. Kuitenkin juuri inhimillisyyden tiedostaminen vaatii raivaamaan tilaa mielen vaeltelulle ja reflektiivisyydelle toisten kanssa. Kiireettömässä dialogissa mieli toimii huomattavan rakentavasti.

*”Toivoisin, että voin pysähtyä ja ottaa/varata aikaa kohtaamiselle. Tuntuu, että matka alkoi. Uusi tunne oli, kun tänään omasta päivästä puuttui kokonaan kiire. On rauhallinen olo”, kuvailee tiimivalmennuspäivän check out-kierroksella eräs osallistuja.*

Merkityksellisyys on sisäinen kokemus, joka syntyy dialogin kautta. Merkitystä tarvitaan muutokseen. Dialogissa herätellään uteliaisuutta, halua tietää. Tiedosta syntyy kokemuksia ja motivaatiota toimia. Toiminnasta kehittyä taas uusia parempia tapoja, innovaatiota ja ajatuksia. Tähän emme tarvitse neroutta, vaan vapaasti vuorovaikutuksessa olevia erialaisia mieliä.

*”Valmennus lähensi meitä, olemme keskustelevampia tiimissä nyt, ajattelen tiimin jäseniä enemmän ihmisinä kuin ammatin edustajina”,* summaa eräs rehtori muutamia kuukausia tiimioppimisen valmennuksen jälkeen.

Toukokuussa olemme valmistautumassa oppilashuollon tiimioppimisen Startissa viimeiseen valmennuspäivään, jonka otsikkona on Tulevaisuus. Samaan ajankohtaan osuu myös viimeiset dialogiringit Parasta ennen –hankkeessa. Nyt kyselen itseltäni: Miten tarina jatkuu? Miten vahvistamme sitä säiettä, joka on syntynyt ammattilaisten välille näiden kuukausien aikana?

Dialogi dialogilta ajatus on kirkastunut. Me tarvitsemme säännöllisen sydänten tahdistusajan. Meidän on pysähdyttävä yhteisen ajattelun äärelle, jotta voimme rakentaa kaikille lapsille ja nuorille paikkaa kehittyä inhimilliseksi itseään arvostavaksi ihmiseksi. Jokaisen meistä koululla toimivista aikuisista on mahdollista olla itse mahtipaikka lapselle ja nuorelle sekä toiselle aikuiselle. Filosofi Esa Saarisen sanoin: **”Mahtipaikka: Jossa koet voivasi kasvaa ja kehittyä ja luottaa elämän suureen kantoaaltoon; jossa ne auktoriteettihahmot, jotka määrittelevät paikan ovat reiluja, oikeudenmukaisia, huolehtivat kokonaisuudesta ja kaikista; Mahdissaan inklusiivinen.”**

Yhtä voimakkaasti kuin kevät puskee versoja, on kasvanut luottamus siihen, että tarina jatkuu hyvin täällä Pohjois-Savossa. Tiimioppimisen versoja putkahtaa esiin monesta paikasta. Parasta ennen -hankkeen kouluilta olemme kysyneet, mistä opitusta he haluavat pitää kiinni jatkossakin. Poikkeuksetta kaikkien listalta löytyy dialogi.

**”Tärkeintä on vuorovaikutus. Tai tärkeintä on rakkaus. Ja rakkaus on dialogi.”** -Ville Virtanen

